

Den svåra balans- akten

Frågan om hur yttrandefrihet och skydd för enskildas integritet ska vägas mot varandra har utretts och diskuterats i Sverige allt sedan 1960-talet. Men aldrig har utmaningarna varit så stora som i dag, när nya medier ger helt nya möjligheter att sprida ord och bild till miljontals mottagare. Vilka vägar finns till upprättelse för den som kränks i de traditionella och i de nya medierna? Och hur balanseras de olika rättigheterna mot varandra?

TEXT MARIA PERSSON, TOM KNUTSON, PER JOHANSSON
FOTO ISTOCKPHOTO, TOM KNUTSON MED FLERA

AGENS SITUATION

De flesta, som tidskriften talat med, är överens om att inom det grundlagsskyddade området är det inga större problem med kränkningar av privatlivet. På det stora hela fungerar det väl och det har inte heller skett någon större förändring under de senaste tio åren. Det självregleringssystem som finns för medierna är någorlunda tillfredsställande även om det går att tänka sig en utvidgning av systemet.

Systemet bygger på att de inblandade visar lojalitet mot det. Det finns tendenser från massmediernas sida till att man inte stödjer systemet till fullo och inte, eller motvilligt, publicerar fällanden och därmed inte ger dem som utsatts den upprättelse de har rätt till. Mårten Schultz, professor i civilrätt vid Stockholms universitet, uttrycker det till och med så att det finns representanter från mediernas håll som är på kollisionkurs med det egna systemet och tar avstånd från det. Enligt Schultz är det pressetiska systemet inte ett effektivt medel till upprättelse.

Men det är inte på det grundlagsskyddade området utan utanför som problemen i huvudsak finns, där frodas de och har ökat lavinartat under det senaste decenniet tack vara teknikens möjliggörande. De flesta av dem tidskriften Advokaten talat med är ense om att det finns stora problem med skyddet av den personliga integriteten i sociala medier och internet överlag.

Situationen är den att kränkningar och brott som sker inom grundlagsskyddade medier alltid kan beivras eftersom man vet vem som ansvarar, men ribban ligger högt på grund av att tryck- och yttrandefriheten ska värnas. När det gäller att ingripa straffrättsligt mot kränkningar och brott utanför grundlagens ram, där "vanlig" åklagare är ansvarig, ligger ribban i grunden lägre. Men problemet där är att många är anonyma och därför svåråtkomliga.

Axel Calissendorff, advokat på Roschier samt hovauditör, skissar tre områden där kränkningarna av privatlivet finns och har ökat. Hans huvudfokus är fotografering och de områden han nämner är sexuella och intima situationer, där de inblandade ofta är unga människor, människor med hälsoproblem som vistas på någon sjukhusinrättning och slutligen kända personer som fotograferas på ett integritetskränkande sätt och där bilderna sedan publiceras eller sprids på annat sätt.

- Det tycks ske en splittring i form av ökat förtroende för public service och de stora rikstäckande dagstidningarna och minskat förtroende för de flesta andra inklusive kvälls- och skvallerpresen, säger Axel Calissendorff.

Både Calissendorff och Percy Bratt, advokat på Bratt & Feinsilber, antyder att den hårdnande konkurrensen och pressad ekonomi i mediavärlden samt den ökade tidspresen i densamma spelar roll för att kränkningarna även inom den grundlagsskyddade sfären möjligen också ökat något.

JK Anna Skarhed, som inte är helt övertygad om att den grundlagsskyddade sfären är så oproblematisht, vill se ett större ansvarstagande från de traditionella medierna:

- Även om det är så att problemen främst finns utanför det grundlagsskyddade området skulle de traditionella medierna kunna ta ett större ansvar dels för att de kan komma att dras med i en negativ utveckling, dels för att de har rösten att säga ifrån, säger Anna Skarhed.

Att det självreglerande systemet tycks fungera väl behöver inte betyda att det verkligen gör det.

Ulf Isaksson, advokat på byrån Danowsky & Partners, tycker att de traditionella massmedieföretagens verksamhet inom den skyddade sfären har blivit allt mer återhållsam de senaste tio åren, men menar att det kan finnas andra anledningar:

- Man behöver inte se en stor återhållsamhet inom det grundlagsskyddade området som något bra, det kan också vara så att medierna kanske inte fullgör sin uppgift att avslöja missförhållanden.

Anne Ramberg, Advokatsamfundets generalsekretare delar inte den uppfattningen.

- Tvärtom har media under de senaste åren märkbart förskjutit den anständighetsgräns som den personliga integriteten kräver. När det gäller offentliga personer förefaller vissa hävda att utrymmet för kränkningar är obegränsat, säger Ramberg.

HISTORISK UTVECKLING

Det brukar sägas att den svenska yttrandefriheten är unik, att den har en speciell ställning och att den därmed inte får röras. Under senare tid hörs allt oftare uppfattningen att integritetsskyddet är eftersatt och behöver stärkas även om det sker på bekostnad av en något mer begränsad yttrandefrihet. Andra menar att yttrandefriheten är viktigast, i alla fall i det långa perspektivet eftersom den är förutsättningen och fundamentet för demokrati. Ytterligare en åsikt är att de båda rättigheterna är likvärdiga och att de ständigt måste ba-

”Yttrandefriheten och pressfriheten är fundamentala i en demokrati, de har starka traditioner i vårt land och har tjänat demokratin bra. Men ett land som värnar om mänskliga rättigheter måste också ha ett rimligt och väl avvägt skydd för privatlivet.”

Axel Calissendorff

Ulf Isaksson.

lanseras mor varandra, ibland i varje enskilt fall. Men Mårten Schultz tycker att det är en orättvis kamp:

- Hela rättighetsdebatten är otroligt skev om man ser till den stora bilden i Sverige. Det har att göra med att vi har speciella grundlagar för en enda rättighet medan alla andra rättigheter kläms ihop i ett undanskymt kapitel i regeringsformen. Matchen är ju riggad sedan 1700-talet.

Han menar att vi i Sverige utgår från att yttrandefriheten är primär, medan det i själva verket är så att den är jämställd med integritetsskyddet.

- Det är ju till och med så att i Europakonventionen, där det finns mer eller mindre hierarkiskt uppställda rättigheter, så kommer integritetsskyddet före yttrandefrihet.

Båda rättigheterna är, enligt honom, likvärdiga och förtjänar båda den nationella rättsordningens skydd, men tyvärr är medvetenheten väldigt låg om detta i Sverige.

Axel Calissendorff är inne på samma spår som Mårten Schultz. Både integritetsskyddet och yttrandefriheten är delar av de mänskliga rättigheterna och har samma tyngd i normhierarkin.

- Yttrandefriheten och pressfriheten är fundamentala i en demokrati, de har starka traditioner i vårt land och har tjänat demokratin bra. Men ett land som värnar om mänskliga rättigheter måste också ha ett rimligt och väl avvägt skydd för privatlivet, säger Axel Calissendorff och lägger till:

- Det kan också vara så att yttrandefriheten vinner i legitimitet om det finns ett bättre skydd för privatlivet än vad vi har i dag.

Yttrandefriheten har alltså gamla anor, men när det gäller integritetsskyddet har medvetenheten på allvar ökat först under de senaste årtiondena menar flera av dem tidskriften Advokaten talat med.

- Det är inte så många decennier sedan frågan överhuvudtaget inte fanns på agendan. Yttrandefrihet är på så sätt lättare att definiera, vad som ligger i den personliga integriteten är svårare, säger Anna Skarhed.

Ulf Isaksson instämmer i vad Anna Skarhed säger:

- Man pratar om att skyddet för den personliga integriteten måste stärkas, det är samma som att vi måste reducera tryckfriheten. Men dessa frågor har inte stått mot varandra på detta sätt tidigare, utan det är något som inträffat de senaste 20 åren, säger Ulf Isaksson.

ORSAKER OCH JK:S ROLL

Det finns några olika huvudorsaker till problemen vad gäl-

ler balansen mellan yttrandefriheten och integritetsskyddet. Det handlar om att lagstiftningen på området är mycket komplicerad och svåröverskådlig och även funktionsfördelningen mellan olika delar av det rättsliga systemet. I dag kan samma uttalande, samma yttrande, bedömas på olika sätt beroende på med vilken teknik det är utformat. Till bilden hör även uppdelningen i en grundlagsskyddad och en icke grundlagsskyddad sfär. En uppdelning som inte går igen i Europakonventionen.

Lagstiftningen begränsar, eller i alla fall sätter upp gränserna för, hur rättsväsendet ska agera i fall som handlar om kränkningar. JK har som ensam åklagare rätt att väcka åtal när det gäller yttrande- och tryckfrihetsbrott och hon får stark kritik från vissa håll. Axel Calissendorff uttrycker det försiktigt som att JK har visat på "väl stor restriktivitet" när det gäller att väcka allmänt åtal. Men själv menar Anna Skar-

hed att inom det lagutrymme som finns gör hon och myndigheten vad som kan göras.

- Det går inte en dag utan att jag som JK funderar över vad jag kan göra för att förbättra integritetsskyddet. Men JK kan inte göra mer än vad lagarna tillåter, säger hon.

Anna Skarhed är medveten om den kritik som finns, inte minst när det gäller ärendet med filmen Call girl, men hon kan inte svara annat, säger hon, än att JK inte är någon aktivist och att hennes uppgift är att se till att den lagstiftning som våra folkvalda politiker beslutat genomförs.

Advokaterna Tomas Nilsson och Lars Viklund, som företrädde Palmefamiljen, skrev på Dagens Nyheters debattsida 20 januari i år att

förtalade personer i Sverige saknar effektiva rättsmedel. De menade att JK inte hade fullgjort sina skyldigheter: "JK är som regeringens advokat skyldig att tillse att Sverige uppfyller sina åtaganden enligt Europakonventionens regler om bland annat skydd för medborgarnas personliga integritet (till exempel skydd mot ogrundat förtal) och tillgång till effektiva rättsmedel". De anklagar JK för passivitet och påtalar att JK under de senaste två decennierna endast har agerat i två fall.

- Jag har förståelse för att det kommer kritik mot ett sådant beslut. Det kommer ofta kritik mot beslut som berör enskilda människor djupt och det har jag stor respekt för. Men jag kan bara konstatera att jag har fattat ett beslut som, vad jag kan bedöma, är i överensstämmelse med vår svenska lagstiftning. Det är det som är min uppgift, svarar JK Anna Skarhed.

Percy Bratt.

Hovauditor och advokat Axel Calissendorff.

”Jag tycker att det vore bra om reglerna var sådana att JK kunde väcka åtal någon gång

Göran Lambertz.

JK:s mandat kan kanske ifrågasättas, men det är en produkt av en gammal ordning där tryck- och yttrandefriheten ses som speciell och i Sverige alltid omgärdats av särskilda krav. Det är där som JK ska vara ”på tårna”, som Anna Skarhed själv uttrycker det, men det hon ska fokusera på är inte om det är fråga om förtal eller inte, utan om ett åtal av särskilda skäl är påkallat ur allmän synpunkt. Vissa menar att om detta inte är applicerbart på fallet med Palme och filmen Call girl är det omöjligt för JK att väcka allmänt åtal.

Göran Lambertz skulle gärna se att åtalsmöjligheten förbättrades något. Enligt Yttrandefrihetskommittén, där Lambertz var ordförande, bör JK gå in lite oftare och åtala för förtal. Kravet på ”särskilda skäl” kan man ta bort tycker han, det skulle kunna räcka att det är påkallat ur allmän synpunkt.

– Jag tycker att det vore bra om reglerna var sådana att JK kunde väcka åtal någon gång om året. I dag är det mindre än

en gång vart femte år och lite mer än så bör det vara, säger Göran Lambertz som själv var justitiekansler mellan 2001 och 2009.

Kritiken från Mårten Schultz är också hård. Han menar att möjligheten för enskilda att få till stånd en ärekränkingsprövning är en funktion som JK inte alls fyller och att den möjligheten är ett rättsmedel som man helt enkelt inte har tillgång till.

– Man måste ha tur för att få JK intresserad av ens fall, säger han och tillägger:

– Ser man till Palmes familj i det här väldigt speciella fallet där det fanns så många faktorer som gjorde att det borde vara till allmänhetens intresse, om inte ens de kunde få JK intresserad då är ju JK:s åtalsrätt i praktiken en papperstiger. Det fanns utrymme inom JK:s mandat att agera!

Lars Viklund instämmer. Inte heller han tycker att JK fyl-

om året. I dag är det mindre än en gång vart femte år och lite mer än så bör det vara.”

Göran Lambertz

ler funktionen av att vara den som har främsta ansvaret för att Sverige i daglig handling tillämpar Europakonventionen till skydd för individen.

-JK borde vara aktivare och inte bara vara regeringens advokat, säger Lars Viklund som ser JK:s ställningstagande som mycket problematiskt. Enligt honom har Anna Skarhed ”markerat” att hon inte vill ha några uppgifter som allmän åklagare i yttrandefrihetsmål.

-Jag föreställer mig att hon har samma uppfattning vad gäller integritetskränkningar. Jag har fått intrycket att JK har inställningen att JK inte överhuvudtaget ska bry sig om sådant här.

JK Anna Skarhed tillbakavisar kritiken.

-Det handlar inte om att ”få JK intresserad av ens fall” och jag backar inte från uppdraget att vara allmän åklagare i yttrandefrihetsmål. Men JK kan inte göra mer än vad lagarna

tillåter och får inte agera populistiskt. Det är nog ofrånkomligt att JK får utstå kritik när det gäller uppmärksammade ärenden och det är självfallet viktigt att ta sådan kritik på allvar, säger hon.

Men det finns även mildare röster och en förståelse för att systemet bakbinder JK och hennes möjligheter att agera.

-JK har väckt allmänt åtal inom det grundlagsskyddade området, visserligen med stor restriktivitet, men också med lyhördhet mot hur lagstiftningen ser ut och jag ser inget utrymme för att utvidga det inom den nuvarande lagstiftningen, säger Axel Calissendorff som i stället vill se en kombination av större utrymme att väcka åtal men också en något öppnare attityd mot detsamma.

Den situation som Sverige har hamnat i, och som skiljer sig från många andra länder i Europa, beror till stor del på en svensk tradition med väldigt stark yttrandefrihet som mö-

Lars Viklund.

Elisabet Fura.

ter en dramatisk teknikutveckling. Kombinationen av faktorer gör att förloppet accelererar. Enligt Mårten Schultz gör avsaknaden av medvetenhet om att yttrandefrihet och integritetsskydd är likvärdiga rättigheter att inget heller stoppar utvecklingen.

- Vi har en teknikutveckling som springer tillsammans med den svenska traditionen av att betrakta yttrandefriheten som finare än andra rättigheter. Då blir det skevt, säger han.

Tekniken bär kanske till och med de nya problemen. Anna Skarhed tar exemplet med någon som skriver något på en skoltoalett. Det kan vara kränkande, men skadan är begränsad. I dag skriver någon i stället något på Twitter eller i sin logg på Facebook och spridningen är både omedelbar och monumental.

Per Virdesten, ordförande i Pressens opinionsnämnd, ser en fara inte bara i den icke grundlagsskyddade sfären, utan även för det väletablerade pressetiska systemet. Han uttrycker det kort och koncist som att "alla som har en dator kan sätta igång att kränka varandra". Han tror att det finns en fara när de allra flesta kränkningarna sker utanför det grundlagsskyddade området, vilket teknikutvecklingen hjälper till att stötta.

- Det finns kanske de som tycker att det frivilliga pressetiska systemet blir mindre relevant om det förekommer väldigt mycket andra och grövre kränkningar som inte inlemmas i systemet, säger han.

Mårten Schultz menar att de ökade möjligheterna att vara anonym sätter de traditionella systemen ur spel. Det går inte att utkräva ansvar av någon om det inte går att ta reda på vem det är. Schultz tar upp aspekten att sociala medier avviker från de traditionella i förhållandet yttrandefrihet och ansvar.

- Tidigare har normalt sett regelverken utvecklats så att man har yttrandefriheten som utgångspunkt och sedan skapar effektiva modeller för att kunna utkräva ansvar av någon. Men på internet finns många gånger inte några fungerande modeller, säger han.

EUROPAKONVENTIONENS BETYDELSE

Europakonventionen är en del av svensk rätt. Artikel 8 som handlar om rätt till skydd för privat- och familjeliv är något som vi ska rätta oss efter, eller kanske förhålla oss till med tanke på att åsikterna i det juridiska Sverige går isär om var vi står i förhållande till konventionen. Meningarna är delade om hur bra Sverige är på att följa konventionen och också

om var konventionen egentligen sätter gränsen för vad som är tillåtet när det gäller människors personliga integritet.

Mårten Schultz menar att Europadomstolens viktigaste roll i sammanhanget är att klargöra relationerna mellan de båda rättigheterna, å ena sidan yttrandefrihet och informationsfrihet i stort och å andra sidan skydd för personlig säkerhet och skydd för familje- och privatliv. Han är tydlig med att det finns en slagsida i Sverige åt yttrandefriheten och att det inte är i linje med konventionen.

- Det Europadomstolen har gjort är att i många avgöranden försökt hitta en balans mellan de olika intressena. Men sedan är steget från Europadomstolen till praktik ofta ganska långt, säger Schultz.

Att det svenska integritetsskyddet är svagt upprepas inte sällan i debatten, och det är det också, åtminstone i förhållande till övriga länder som anslutit sig till konventionen. Axel Calissendorff känner en oro när det gäller fotografering där han menar att Sverige åsidosätter en del av de mänskliga rättigheter som finns i konventionen, till förmån för andra rättigheter, läs yttrandefriheten. Han menar att det är otillfredsställande att vi riskerar att exponeras för ett fällande i Europadomstolen.

- Som jag ser det är det angeläget att vi värnar om mänskliga rättigheter i hela dess vidd och åstadkommer möjligheter till bättre balansering av de motstående intressen som finns, säger Calissendorff.

För honom är det självklart att konventionen och Europadomstolen rymmer krav på Sverige att införa ett starkare integritetsskydd, men så är det nödvändigtvis inte menar JK Anna Skarhed. Hon anser att konventionens och domstolens praxis inte uttalar ett tydligt krav på Sverige att införa ett generellt integritetsskydd, men tar i och för sig inte detta som intäkt för att vi inte bör göra just detta ändå. Hon inser att domstolen inom en snar framtid kan tvinga fram förändringar i det svenska förhållningssättet:

- Skulle Europadomstolen uttala sig tydligare om hur man ska tolka konventionen då är det något som också Sverige måste följa.

Göran Lambertz delar inte JK:s försiktiga syn på vad Sverige borde göra. För honom står det, precis som för Mårten Schultz, redan klart att Europakonventionen kräver ett integritetsskydd som Sverige saknar. Han menar att konventionen spelar en mycket stor roll eftersom den sätter upp gränser för hur vi måste lagstifta.

Elisabet Fura, chefsjustitieombudsman och tidigare do-

"Men JK kan inte göra mer än vad lagarna tillåter och får inte agera populistiskt. Det är nog ofrånkomligt att JK får utstå kritik när det gäller uppmärksammade ärenden och det är självfallet viktigt att ta sådan kritik på allvar."

Anna Skarhed

JK Anna Skarhed menar att den naturliga vägen om man vill stärka integritetsskyddet är genom lagstiftning, men hon tror i grunden mer på det öppna samtalet.

mare i Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter, vill att lagstiftaren "ska sätta sig i förarsätet" och om inte trycka på gasen så i alla fall ta ett ordentligt tag om ratten. Hon syftar på att Högsta domstolen har utvecklat skadestånd för konventionskränkningar och menar att det räcker att det finns stöd för detta i Europakonventionen även om det saknas stöd i nationell lag.

- Det är en konstitutionell fråga, vem ska bestämma, ska man lämna detta åt domstolarna? Det är bekvämt för lagstiftaren som då slipper ta ansvar. Jag tycker lagstiftaren borde knäcka detta och att såväl Europadomstolen som Europakonventionen ska ha en mindre roll än de nationella parlamenten på detta område, säger Elisabet Fura.

Per Virdesten i Pressens opinionsnämnd intar en pragmatisk hållning:

- Hur långtgående krav konventionen ställer i praktiken är inte så enkelt att säga. Det finns de som väldigt klart säger att vi inte når upp till konventionens krav på integritet, men vi har inga tidigare utslagsom galler Sverige som visar på detta.

Frågan kompliceras ytterligare av att konventionen inte gör någon skillnad på grundlagsskyddade respektive icke grundlagsskyddade medier.

ACCEPTANS ELLER INTE

Tekniken i allmänhet och internet i synnerhet möjliggör betydligt mer långtgående kränkningar än tidigare. Spridningen av exempelvis en enda kränkande bild går på sekun-

den och ringarna på vattnet vill aldrig sluta formera sig med ibland förödande konsekvenser. Det påstås inte sällan i debatten att de unga är vana på ett helt annat sätt än äldre generationer att dela sitt och andras privatliv genom bland annat Facebook och olika bloggar och att de därför skulle vara mer avtrubbade inför kränkningar. Eller helt enkelt att de inte kategoriserar vissa händelser som kränkningar som vi annars av tradition är vana att se dem som.

Elisabet Fura håller inte med. Hon menar att det inte finns några belägg överhuvudtaget för att unga skulle vara mindre känsliga för att få sitt privatliv uthängt.

- Det jag ser är att unga människor har för liten erfarenhet för att förstå att det kan skada dem i ett senare skede att bilder läggs ut i alla möjliga sammanhang.

Elisabet Fura vill att inte bara lagstiftaren utan även vuxna och vi som föräldrar tar ansvaret och visar var gränsen för vad som är acceptabelt går.

Göran Lambertz menar att är man ung, och kanske inte bara då, förstår man inte vad ett självutlämnande på nätet kan få för konsekvenser, nu eller längre fram i livet. Det kan inte åligga individen att förutse följderna, det är här som lagstiftaren måste träda in.

OLIKA LÖSNINGAR

Att balansen mellan yttrandefrihet och integritetsskydd är ojämn verkar stå klart för de flesta. Likaså att något måste göras, enligt dem som tidskriften talat med, antingen nu eller

*Mårten Schultz menar att de ökade
möjligheterna att vara anonym sätter
de traditionella systemen ur spel.*

Per Virdesten, PON:s
ordförande.

Anne Ramberg.

inom en snar framtid. Europakonventionen håller yttrandefriheten och integritetsskyddet som likvärdiga rättigheter. Många befärar att obalansen kommer att tydliggöras om inte förr så när Sverige fälls i Europadomstolen. Men vilka är vägarna för att få till en bättre balans?

Regeringens förslag om att kränkande fotografering ska införas i brottsbalken är ett steg på vägen, men ett alldeles för litet steg på en så lång och slingrig väg enligt många. Göran Lambertz vill se en utbyggnad av förslaget så att det gäller även spridningen. Spridningen av en bild är det värsta menar han och han vill ha till stånd ett förbud både inom och utom den grundlagsskyddade sfären. Axel Calissendorff kallar det nuvarande lagförslaget för "tandlöst och inskränkt" och vill också att lagstiftningen ges ett vidare tillämpningsområde för att den ska ha någon reell betydelse. Han ser det som essentiellt att självregleringen skärps och förbättras. Det är det enklaste och snabbaste sättet att göra något konstruktivt. Men det måste också till ett integritetsskyddsbrott i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen som sedan kan följas upp med lagstiftning på vanlig lagnivå i normhierarkin, menar han.

-Det tror jag är nödvändigt. I dag utgår inget skadestånd om handlingen inte är brottslig, säger Calissendorff och tillägger att den kopplingen inte är given och inte har sin motsvarighet nästan någon annanstans i världen. Däremot är han inte så säker på att skadestånden måste vara så höga, men de måste få kosta.

-Det som är problemet i dag är egentligen inte att skadestånden är för låga, utan att det inte finns något remedium alls för den som blivit kränkt och det är djupt otillfredsställande, säger Calissendorff.

Han sammanfattar med att tyngdpunkten i den fortsatta rättsbildningen mera borde ligga på det självreglerande området, mera på skadestånd och ytterst marginellt på ökad straffbarhet.

Mårten Schultz är också inne på skadeståndsaspekten och vill se "en folkrörelse av människor som stämmer varandra".

-Jag tror att vi kommer att få se hur man den civilrättsliga vägen kommer att försöka få till stånd ett ansvarsutkrävande, säger Mårten Schultz, som vill ha ideella organisationer som hjälper till och tekniska lösningar som hjälper människor att ta tillvara sina rättigheter på nätet.

-De flesta troll är inte så svåra att dra ut i ljuset, människor är inte fullständigt anonyma, utan bara ganska. I civilprocessen är resultatet inte heller lika klart på förhand vilket är till

**"Jag tror att vi
kommer att få se hur
man den civilrättsliga
vägen kommer att
försöka få till stånd ett
ansvarsutkrävande. [...] De flesta troll är inte så
svåra att dra ut i ljuset,
människor är inte
fullständigt anonyma,
utan bara ganska."**

Mårten Schultz

fördel för den som påstås ha kränkt någon. Där har man möjlighet att spela på mer lika villkor, säger han.

Däremot är han skeptisk till att lagstifta, men kan i stället se att man för i utgivartanken även i digitala miljöer.

Per Virdesten i Pressens opinionsnämnd har också en försiktig inställning till straffrättsliga påföljder. Han målar upp bilden av hur lagstiftaren då skulle ta över det i dag någorlunda välfungerande pressetiska systemet och anar att det i så fall blir yttrandefriheten som får sig en knuff neråt. Virdesten tror att självregleringssystemet kan utvecklas att kanske gälla till exempel även det som en journalist skriver i en blogg. Det omfattas i dag inte av utgivaransvaret och ligger därmed inte heller inom Pressens opinionsnämnds behörighet. En väg skulle kunna vara att en del av den ersättning eller avgift som en tidning måste betala efter en

fällning skulle kunna gå till den drabbade.

Göran Lambertz tror i nuläget inte på en utbyggnad av självregleringssystemet. Han vill i stället se att regler införs när det gäller straff och skadestånd. I motsats till Schultz anser han att de båda, straff och skadestånd, ska följas åt.

Det tycks vara svårt att skapa någon generell reglering av hur förhållandet mellan yttrandefrihet och integritet ska se ut. Ett försök att skapa en enhetlighet kanske skulle leda till fler komplikationer i stället för en lösning befarar flera av dem tidskriften talat med.

JK Anna Skarhed menar att den naturliga vägen om man vill stärka integritetsskyddet är genom lagstiftning, men hon tror i grunden mer på det öppna samtalet. Seriösa medier har all anledning att arbeta aktivt för att upprätthålla ett skydd för enskildas integritet, både inom och utanför det grundlagsskyddade området. Detta för att undvika lagstiftning som skulle kunna inskränka yttrandefriheten. Anna Skarhed tror inte att vare sig skadestånd eller straff, när det gäller integritetskränkningar på nätet, har den preventiva funktion man önskar.

- Genom den nerbusning som ägt rum i tryck- och yttrandefrihetens namn undergrävs tilltron till självregleringen som modell betänkligt. Tyvärr! Exemplet är många, säger Anne Ramberg.

FRAMTIDEN

Den bild som framträder, vare sig man pratar med förespråkare för dagens system eller med dem som vill ha ett starkare integritetsskydd, är den av att vi står vid en brytpunkt. Snart, men inte riktigt än, antyder flera av dem tidskriften talat med, är vi där. Antingen ändrar Sverige självmant på en möjligen otidsenlig lagstiftning här och nu för att rätta in oss i det EU-rätta ledet. Eller så tar Sverige "risken" att vänta på en fällande dom i Europadomstolen innan förändringen kom-

mer. Men att det lär bli något slags förändring, som innebär att Sverige får ett starkare integritetsskydd så småningom, är de flesta tidskriften talat med överens om.

Elisabet Fura oroar sig för framtiden om ägarkoncentrationen i medierna ska fortsätta att öka. Hon nämner Italien som ett avskräckande exempel.

- Det blir bara en ton som gäller, en sång som sjungs, säger hon och sällar sig till Anna Skarhed som varnar för att den sviktande lönsamheten i tidningsvärlden gör att konkurrensen ökar och därmed skapar ett hårdare klimat.

- Hur ska man tackla detta om man vill att det offentliga samtalet ska fortsätta föras i en civiliserad ton där många röster kan höras? undrar Elisabet Fura.

Medierna i Sverige har en stark ställning och påverkar och hindrar till viss del utvecklingen mot en bättre balans mellan yttrandefrihet och integritetsskydd, anser några av dem tidskriften Advokaten talat med. Percy Bratt tycker att politikerna har duckat till förmån för medieetablissemangets inflytande som enligt honom är alldeles för stort.

Samma farhåga för framtiden uttrycker Göran Lambertz när han säger att lagstiftaren har varit flat och har gett efter för dem som hävdar yttrandefriheten på ett, enligt honom, orimligt sätt. Denna rädsla tror Lambertz gör att fällningen i Europadomstolen kommer innan förändringen gör det.

Axel Calissendorff tror att det dröjer innan man kan åstadkomma en större grad av harmonisering av regelsystemen inom och utom det grundlagsskyddade området, men tror ändå att det kommer att ske, men stegvis.

- Kanske att det långt bort blir mindre skillnader mellan det grundlagsskyddade och det som ligger utanför det grundlagsskyddade området med åtminstone större inslag av teknikoberoende. Det kommer också att ske vissa förändringar av integritetsskyddet i vanlig lag som gäller utanför den grundlagsskyddade sfären.

Calissendorff återvänder till förslaget om kränkande fotografering och menar att lagen senare sannolikt kommer att byggas ut i vissa delar eftersom förslaget som det ser ut i dag täcker så lite. Troligt är att det sedan leder vidare till en reglering av spridningen av bilder och filmer där skadeverkningsarna för dem som är unga typiskt sett blir som störst.

Genom till exempel JK:s beslut om att inte driva familjen Palmes fall gentemot filmen Call girl och förslaget om kränkande fotografering är frågan om den svenska yttrandefriheten kontra integritetsskyddet synnerligen aktuell, men diskussionen lär fortsätta. JK Anna Skarhed ser en fortsättning:

- Arbetet med att fundera vidare på hur lagstiftningen bör vara utformad, och i vilken utsträckning nya bestämmelser behövs, kommer att fortsätta. Det är viktigt att det offentliga samtalet om detta fortsätter både i medierna och politiskt. Men det kommer säkert även ganska snart att tillsättas en ny utredning eller kanske en stående delegation med uppdrag att fortsätta arbetet med de här frågorna, säger hon. ■

LÄS MER

- Dagens Nyheter, 20 januari, 2013
- Juridisk Publikation, nr 2 2012, "Förtal och integritet"
- Sveriges advokatsamfund 125 år, "Det undermåliga integritetsskyddet - en skamfläck för Sverige"

Övergripande möjligheter att få integritetsintrång prövade - vänd!